

Валентина Малик, викладач іноземних мов кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету

ФОРМИ ВИХОВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Стаття присвячена висвітленню виховання як невід'ємної частини вищої освіти, адже є важливою складовою формування особистості. Доведено, що сучасний період розвитку суспільства потребує оновлення змісту освіти, який би давав можливість сформувати покоління духовно багатих людей. Це визначає новий підхід до виховання сучасної молоді. Зазначено, що ключовими напрямками виховання в університеті повинні стати демократизація та гуманізація. Досліджено значення таких понять: виховання; виховна робота у вищій школі, результатом якої має бути людина здатна до особистісної, професійної, соціальної, творчої самореалізації на основі загальнолюдських та національних цінностей. Показано, що мета виховання є основою виховної системи, яка має суспільний характер, універсальність та чітку конкретизацію.

Ключові слова: виховання; виховна робота; мета виховання; зміст виховання; засоби виховання; метод виховання; прийом виховання; університет.

Літ. 6.

Valentyna Malyk, Lecturer of the Foreign Languages of the Ukrainian and Foreign Languages Department, Vinnytsia National Agrarian University

FORMS OF UPBRINGING IN THE UNIVERSITY

The article is devoted to highlighting education as an integral part of higher education because it is an important component of personality formation. It has been proven that the current period of social development requires updating the content of education, which would allow forming a generation of spiritually rich people. This defines a new approach to the education of modern youth. It is noted that democratization and humanization should become the key directions of education at the university. The meaning of the following concepts was studied: education; educational work in higher education, the result of which should be a person capable of personal, professional, social, creative self-realization based on universal and national values. It is shown that the purpose of education is the basis of the educational system, which has a social character, universality and clear specification. Attention is drawn to the fact that the content of education includes a complex of ideas, thoughts, factors, main directions of educational influence. It is claimed that the means of education are a set of specific subjects and achievements of both material and spiritual culture, various forms and types of activities used when using a certain method of education. The scientific work highlights the meaning of the concept of "method" in education and presents the classification of methods in educational work. It is explained that education is a part of the general method, which is necessary for more effective use of a certain method. The characteristics of the forms of education in higher education institutions are given, their functions and types are investigated. We have proven that pedagogical theory and practice have accumulated experience in organizing and conducting a large number of forms of educational work, among which the following can be named: debate, conversation, ethical training, testing, modeling of developmental and educational situations, theatrical performance, art groups, thematic dialogue, competition of creative works, protection of projects, self-testing, collage, presentation, charity event, Socratic conversation, development of individual self-development program, round table, quiz, intellectual game.

Keywords: education; educational work; goal of education; content of education; means of education; method of education; reception of education; university.

Постановка проблеми. Виховна робота є однією зі складових організації роботи в університеті. Вища освіта спрямована не лише на фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку студентів, а й на формування і розвиток національної інтелігенції, сприяючи збагаченню й оновленню інтелектуально-генетичного фонду нації, вихованню духовної еліти. Саме тому виховна робота спрямована на різнобічний гармонійний розвиток творчої особистості студента ЗВО, усвідомлення ним соціальної значущості обраної професії, її потреби для суспільства та життєвої самореалізації [1; 2].

Концепція освітньої діяльності побудована відповідно до вимог Конституції України, законів України "Про освіту" та "Про вищу освіту", Національної стратегії розвитку освіти в Україні, Концепції національно-патріотичного виховання у системі освіти України, Статут університету.

Конституція України передбачає, що людина визнається найвищою соціальною цінністю. У зв'язку з цим метою освіти є загальний та розумовий розвиток. Людина характеризується як особистість, що передбачає розвиток талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування на національному рівні свідомих

громадян, здатних до усвідомленого соціального вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення його рівня, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [2].

Аналіз останніх досліджень. Виховання у вітчизняній освітній системі є предметом аналізу багатьох науковців, серед яких ми можемо назвати О. Дурманенко (виховна робота у ЗВО як чинник формування особистості майбутнього фахівця), І. Краснощок (особливості системи виховної роботи у закладі вищої освіти), Н. Кожан, В. Луцюк (управління процесом формування духовних цінностей молоді), В. Тернопільська (обґрунтування системи виховання соціально-комунікативної культури учнів загальноосвітньої школи в позаурочній діяльності), А. Плужник (виховання іншомовної комунікативної культури студентів гуманітарних спеціальностей) та ін. Проте форми виховної роботи потребують додаткових досліджень.

Мета статті – довести, що виховна робота однією зі складових організації роботи в університеті; проаналізувати категоріальний апарат виховної роботи у ЗВО; детально вивчити форми виховної роботи.

Виклад основного матеріалу. Виховання є невід’ємною частиною вищої освіти, тому що це важлива складова формування особистості протягом життя. Особливості розвитку держави, а також розвиток зовнішньої та внутрішньої політики висувають нові вимоги до основних напрямів і мети виховання [2].

Сучасний період розвитку суспільства потребує оновлення змісту освіти, що дає змогу сформувати покоління духовно багатих людей. Це визначає новий підхід до виховання сучасної молоді. Виникла суспільна потреба у формуванні творчої особистості майбутнього фахівця, здатного розв’язувати як повсякденні, так і масштабні завдання, які б забезпечили не тільки виживання, а й прогрес нації загалом.

Ключовими напрямками виховання в університеті мають стати демократизація та гуманізація задля формування національної самосвідомості, виховання взаємної поваги між націями та народами, прихильності до загальнолюдських цінностей [2].

Виховання є процесом впливу викладача на студентів з метою формування у них совісті, честі, людяності, правдивості та інших якостей характеру, які визначатимуть їх особу як майбутніх свідомих громадян своєї країни [3].

Виховна робота – діяльність викладачів, кураторів академічних груп та батьків щодо формування певних якостей особистості студентів [3].

Виховна робота серед студентів закладів вищої освіти провадиться всіма учасниками освітнього процесу. При цьому важливою є активна позиція суб’єкта виховання, його усвідомлення необхідності оволодіння професійними знаннями, практичними

навичками, підвищення культурного рівня, дотримання Статуту університету та Правил внутрішнього розпорядку, законодавства, морально-етичних норм життя.

При здійсненні виховного впливу необхідно враховувати вікові особливості, інтереси та схильності здобувачів вищої освіти, обрану спеціальність та рівень інтелектуального розвитку. При цьому не менш важливими є вимоги сучасного суспільства та вимоги до фахівців у певних галузях.

Виховна робота здійснюється безпосередньо через навчальний процес, позанавчальну роботу і студентське самоврядування. Центральною її ланкою є активна участь студентів у творчих, мистецьких, наукових, професійних, спортивних, туристичних та інших об’єднаннях, які функціонують на основі власної ініціативи й активності. Організація вільного часу студентів ЗВО має особливе значення у освітньому процесі, оскільки командна взаємодія у позанавчальний час виконує низку виховних функцій, у тому числі поєднувальну, пізнавальну, комунікативну та ін.

Результатом виховної роботи має бути людина, здатна до особистісної, професійної, соціальної, творчої самореалізації, що буде своє життя на основі загальнолюдських і національних цінностей, відповідальності за свої дії, активної громадянськості, толерантності та глибокого розуміння особистої відповідальності за долю своєї країни [2].

Мета виховання – основа виховної системи, що має суспільний характер, універсальність та чітку конкретизацію. В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася система виховання, яка максимально враховує національні особливості та самобутність українського народу [3].

Державна національна програма “Освіта” [4] визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи *“створення життєздатної та безперервної системи освіти для досягнення високого освітнього рівня, що забезпечує можливості постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації”*

Зміст виховання – комплекс ідей, думок, чинників, основних напрямів виховного впливу.

Засоби виховання – це сукупність конкретних предметів і досягнень матеріальної та духовної культури, різних форм і видів діяльності, які використовуються при використанні певного методу. Окрім матеріальних (аудіо, відео, комп’ютер, фотографія), чільне місце належить “слову”, мистецтву, літературі, а також тим аспектам, що мають національну основу: генеалогія, рідна історія, мова, краєзнавство, народна міфологія, фольклор, народний календар, національні символи, народні прикмети, релігія та освітні традиції, сімейна культура, національні традиції, звичаї та обряди тощо [3].

Часто у педагогічній практиці неправильно розуміють сутність форм виховної роботи, ототожують їх із методами.

Однак поняття “метод” у перекладі із грецької мови означає шлях до чогось, спосіб пізнання, дослідження. Методи виховання – це способи впливу викладача на свідомість, волю, почуття та поведінку студентів із метою виховання у них належних якостей [6].

Класифікація методів виховання. Правильному, усвідомленому вибору методів виховання та найбільш ефективному їх використанню сприяє класифікація методів – система методів, побудована згідно з певною ознакою. За таку можна вважати характер, результат дії, спрямованість та ін.

Існують так звані наочні, практичні та словесні методи. Крім того, у ХХІ ст. виділяються три точніші групи методів: методи формування свідомості особистості; методи організації діяльності та формування досвіду соціальної поведінки; методи стимулювання активності та поведінки.

Прийом виховання є частиною загального методу, що характеризується віддаленим впливом, специфічним поліпшенням, яке необхідне для ефективного використання певного методу [3].

Натомість “форма” (від лат. forma – зовнішній вигляд, зовнішній контур, певний, стійкий порядок) – це зовнішнє вираження методу. Отже, форма виховання – це зовнішня сторона організації виховної роботи, пов’язана з кількістю тих, на кого спрямовується виховний вплив, часом, місцем та порядком його здійснення [6].

Форми організації виховання визначають певний вид занять, до яких належать виховні заходи, що втілюють зміст навчальної діяльності.

У загальнопедагогічному розумінні форма виховної роботи – це встановлений порядок організації конкретних дій, ситуацій, способів взаємодії учасників виховного процесу, спрямованих на виконання певних педагогічних завдань (виховних та організаційно-практичних); сукупність організаційних прийомів і виховних засобів, що забезпечують зовнішнє вираження виховної роботи.

Щоб зрозуміти сутність поняття “форма виховної роботи”, доцільно визначити, яке місце це поняття посідає у педагогічному процесі та які його функції.

Перша функція форм виховної роботи – організаційна, оскільки будь-яка форма виховної роботи передбачає розв’язання організаційних завдань. Організаторами можуть виступати як викладачі, так і студенти.

Друга функція – регулятивна. Використання різних форм дає змогу регулювати відносини як між викладачами та студентами, так і виключно між студентами.

Третя функція – інформативна. Її реалізація передбачає не лише одностороннє донесення до студентів обсягу знань, необхідних їм у житті в суспільстві, а й актуалізацію вже наявних у них знань шляхом звернення до їх досвіду.

Отже, з урахуванням функціонального підходу форму виховної роботи можна визначити як основний компонент організації педагогічного процесу.

Форми виховної роботи відрізняються одна від одної характерними властивостями. Це можуть бути: час підготовки та проведення, кількість учасників, використані засоби тощо. Проте при всьому різноманітті форм виховної роботи можна назвати їх загальні риси й підходи і завдяки цьому згрупувати їх.

Згідно із тривалістю всі форми можна розділити на: короткострокові, довгострокові, традиційні і навіть ситуаційні [6].

Форми за видом діяльності поділяються на форми навчальної, трудової, спортивної, художньої, естетичної діяльності тощо. Найбільш цінним нині є використання комплексних форм виховної роботи, які поєднують у собі кілька видів діяльності. Наприклад, етична розмова, економічна гра, екскурсія і т. д.

Відповідно до способу впливу викладача на студента розрізняють пряму та непряму форми виховної роботи, в останніх виховний вплив залишається прихованим від студентів.

Залежно від суб’єкта організації форми можна класифікувати так: організаторами студентів є педагоги, батьки та інші дорослі; діяльність організується на основі співробітництва дорослих і студентів; ініціатива та її реалізація належать здобувачам освіти.

Зрозуміло, що найбільш цінними є ті форми, в яких ініціатива та організація виходять із потреб студентів.

Залежно кількості учасників форми можуть бути: індивідуальні (викладач – студент); групові (викладач – група студентів); масові (викладач – кілька груп студентів).

Критерієм тут є кількість учасників, задіяних у заході. Індивідуальна форма роботи – це робота з одним студентом; групова – від 5–7 студентів до 25–40; масова – кількість студентів не обмежена. Практика показує: ефективність процесу залежить від форми його організації. На перший погляд може здатися, що чим більше студентів бере участь у заході, тим нижча якість цієї виховної діяльності. При цьому не можна забувати, що виховання студентів здійснюється у колективі та через нього. Ця закономірність робить форми виховної роботи у групах досить ефективними [6].

Індивідуальна робота студентів у позанавчальний час буває двох видів: *виконавська* (елемент твор-

часті незначний або взагалі відсутній: виготовлення наочності, оформлення альбому, підготовка загального звіту чи повідомлення за дорученням групи, викладача) та *творча* (містить дослідницькі елементи, наприклад: підготовка теми “Іншомовна комунікативна культура та освіта в українських ЗВО” вимагає ознайомлення з літературою, вміння користуватися словником, збирати матеріал, обробити, описати його та презентувати публічну промову). Творчі роботи розраховані на більш тривалий період, ніж виконавчі, і виконуються під керівництвом викладача [3].

Педагогічна теорія та практика накопичили досвід організації та проведення великої кількості форм виховної роботи.

Досить часто можна зустріти розподіл форм виховної роботи за рівнем новизни, тобто традиційні, нетрадиційні, інноваційні, усталені, стереотипні тощо. Водночас не варто думати, що традиційні та усталені форми застаріли і малоприсадатні для виховання. При цьому мається на увазі, що деякі форми виховної роботи мають найзручніший, перевірений практикою порядок підготовки та проведення, що приводить до найкращого виконання виховних завдань [6].

Опишемо докладніше форми виховної роботи.

Диспут – форма проведення виховної роботи, під час якої відбувається спілкування людей, які мають різні ідеологічні, політичні та моральні позиції, – це суперечка, зіткнення протилежних поглядів. У ході диспутів обговорюються проблемні питання, обстоюються різні точки зору, факти та аргументи. Викладач веде диспути, заздалегідь до них готується, проводить мозковий штурм чи анкетування, за допомогою яких разом із студентами обирає тему. Студенти об’єднуються у невеликі групи з прибічниками різних позицій, готують аргументи, фактичні матеріали, які допоможуть їм відстояти свою думку щодо того чи того питання. Суперечка закінчується ухваленням рішення, формуванням бачення проблеми [5].

Бесіда – форма виховного заходу, при якому відбувається розмова на обрану складну та особисто близьку тему. Для її проведення викладач повинен пам’ятати про вимоги до її організації: створення відповідної атмосфери серед студентів, комфортних умов, актуальності та важливості теми. Означена форма виховної діяльності здійснюється з невеликою групою студентів. Для створення комфортних умов викладач готує приміщення, проводить попередню розмову про важливість обраної теми, за бажання запрошує спеціаліста у певній галузі, організує бесіду у формі тренінгу тощо.

Етичний тренінг – форма колективної, групової роботи, що здійснюється у формі бесід на етичні теми. Викладач перед тренінгом разом зі студентами вибирає етичну тему (правила етичної поведінки,

обговорення життєвих ситуацій тощо), використовуючи мозковий штурм, бесіди, аналізуючи дії студентів, випадки життя групи. Студенти беруть участь в обговоренні теми, розігрують і аналізують ситуації, роблять узагальнення, висновки, приймають етичні правила спілкування.

Тестування – форма виховної роботи, що проводиться з метою визначення особистого ставлення студентів до певного явища чи події, особистої чи спільної думки, збору певних ідей, пропозицій. Викладач подає пропозицію для проведення тестування, готує чи вибирає тести та форму обробки даних. Студенти відповідають на запитання, за необхідності беруть участь в обробці результатів.

Моделювання розвивально-виховних ситуацій – форма колективної чи групової діяльності, коли перевіряються художні, інтелектуальні, творчі здібності студентів, формується поведінка, відбуваються пошуки правильного рішення у складних ситуаціях, розробляється план дій, вигадуються можливі варіанти поведінки тощо. Викладач готує розвивально-виховні ситуації для спільного обговорення або інтерпретації студентами, збирає їх у невеликі групи, дає можливість змоделювати групову постановку, наслідування, пантоміму для заданої ситуації та прийняти рішення щодо поведінки людей у ній. Студенти обговорюють представлену ситуацію, розподіляють ролі, представляють ситуацію у спільно обраній формі, підбивають підсумки.

Театральна вистава – форма проведення виховного заходу у вигляді театрального дійства, що готується та демонструється акторською трупкою освітнього закладу. Викладач разом із студентами обирає текст чи фрагмент твору для вистави, розподіляє ролі, проводить репетиції, готує декорації та костюми, рекламує прем’єру. Студенти проводять репетиції разом з викладачем, працюють над підготовкою декорацій, костюмів, залучають до співпраці батьків, рекламують прем’єру, готують афішу тощо.

Мистецькі колективи – форма організації позааудиторної діяльності талановитих студентів, спрямована на набуття сценічної і акторської майстерності, формування практичних художніх навичок інтерпретації та створення творів мистецтва. Викладач набирає студентів до артистичного колективу, планує роботу, проводить тренінги для набуття практичних навичок, формує сценічний репертуар, організовує виставки творчих робіт, групові виступи, навчає студентів основ мистецтва. Педагог, якщо він не має відповідної професійної підготовки, може з власної ініціативи організовувати гуртки художньої самодіяльності та проводити консультації з фахівцями. Студенти набувають практичних навичок, беруть участь у виборі репертуару, готують твори для вистав, виставок тощо.

Тематичний діалог – форма колективної виховної роботи, за якої між студентами та викладачем

відбувається діалог з певної обраної теми. Викладач пропонує вибрати тему діалогу, заздалегідь готує питання на цю тему, додаткові матеріали, джерела інформації, розподіляє завдання серед студентів з підготовки до обраної теми діалогу. Студенти готують свої виступи та повідомлення до заходу, відбирають демонстраційний матеріал, беруть активну участь в обговоренні. Весь виховний захід відбувається у формі діалогу з викладачем, з митцем, з героєм художнього твору тощо. Захід завершується підбиттям підсумків.

Конкурс творчих робіт – форма виховної діяльності, за якої студенти демонструють свої творчі роботи та беруть участь у конкурсі на визначення кращої. Викладач пропонує студентам виконати творчі роботи (техніка виконання та жанр обираються самостійно або за темою конкурсу), обговорює критерії оцінки робіт, вимоги до оформлення, терміни виконання, запрошує компетентне журі. Студенти обирають тему, жанр, техніку за бажанням, готують роботи та беруть участь у їх презентації. Під час конкурсу можливе виконання творчої роботи, коли ведучий дає завдання та визначає час на їхнє виконання. У фіналі конкурсу результати підсумовуються, учасники нагороджуються.

Захист проєктів – форма виховної роботи, за якої здійснюється захист підготовлених проєктів (або створення творчих студентських проєктів). Викладач заздалегідь разом зі студентами визначає питання, що їх цікавлять, збирає студентів у невеликі групи і пропонує підготувати та подати проєкт за правилами до такого виду роботи. Далі викладач організує захист проєктів студентів, які оцінює запрошене журі за обраними критеріями. Студенти проходять такі етапи проєктної діяльності: підготовчий – обирають тему, складають план дій, практично-виконавчий – збирають та обробляють інформацію, складають портфоліо, заключний – представляють свій проєкт викладачам та студентам. Під час заходу можлива підготовка індивідуальних (парних) чи групових проєктів за участю батьків.

Самотестування – форма виховної діяльності, під час якої студенти проходять тестування, яке проводять самостійно. Викладач пропонує студентам виконати самоперевірку за обраними тестами, наводить приклади тестів, обговорює форму їх обробки та підбиття підсумків.

Колаж – форма проведення колективного творчого заходу, спрямована на створення колективного колажу, у якому представлені різні види техніки. Викладач разом зі студентами вибирає тему, робить ескіз колажу, роздає доручення та готує матеріали для виконання роботи. Студенти ділять між собою обов'язки, виконують свою частину роботи, працюють над колективним завершенням колажу.

Презентація – форма проведення колективного заходу, спрямованого на презентацію та демонстра-

цію творчих здобутків колективу. Викладач пропонує студентам вибрати проблему, тему виступу, разом із ними планує роботу, обирає форму виступу. Студенти працюють над створенням презентації, розподіляють обсяг роботи, терміни, проводять репетиції. Захід завершується представленням підготовлених презентацій.

Благодійна акція – форма виховної діяльності групи студентів, спрямована на організацію певної діяльності з надання корисної допомоги тим, кому це потрібно. Викладач разом зі студентами організує роботу загалом та окремі дії зокрема, вносить свої пропозиції, бере участь в обговоренні сценарію заходу. Студенти планують свої дії, розподіляють ролі, встановлюють умови акції, визначають, кому буде надано допомогу (ветерани, люди похилого віку, діти-сироти, багатодітні сім'ї, бездомні тварини, птахи, рослини тощо). Акція відбувається у певний період, всі події відображаються у пресі університету, підбиваються загальні підсумки акції.

Сократівська бесіда – форма проведення виховного заходу як бесіди на філософську тему. Викладач пропонує студентам вибрати тему бесіди, дає ідеї щодо опрацювання тих чи тих джерел інформації, готує сценарій, питання. Студенти самостійно готуються до співбесіди, опрацюють джерела інформації, вивчають філософську літературу тощо. Далі викладач веде бесіду, ставить відповідні питання, підтримує філософський дух розмови, наводить приклади, аргументи і загалом робить висновки з філософських рішень студентів щодо визначення та розв'язання життєвих проблем.

Розробка індивідуальної програми саморозвитку – форма виховної діяльності, коли студенти створюють власну програму саморозвитку. Викладач пропонує учасникам проаналізувати свої можливості: власні риси характеру, рівень інтелекту, навичок, ступінь розвитку цілеспрямованості та сили волі для позитивної зміни себе, своїх мрій та перспектив тощо, спланувати власну діяльність, програму розвитку на перспективу (на 3–5 років та більше). У програмі педагог пропонує визначити мету, основні завдання саморозвитку, його напрями та першочергові заходи (кроки) для досягнення мети. Студенти за допомогою обраних тестів та методів самопостереження визначають власний рівень розвитку, аналізують свої схильності та здібності і визначають індивідуальну програму саморозвитку: що необхідно вдосконалювати, які якості розвивати, що робити, тощо.

Круглий стіл – форма проведення виховного заходу, коли важливі питання із життя колективу обговорюються за круглим столом. Викладач вносить пропозицію і разом зі студентами складає список проблем у житті колективу, які потребують негайного розв'язання. Студенти обговорюють проблеми, підняті за круглим столом, та вирішують їх, оби-

рають ведучого. Правила проведення заходу: виявити проблему та її причини, дізнатися різні думки щодо проблеми, виявити протилежні та схожі позиції, визначити думку команди щодо її розв'язання, скласти перелік питань, пов'язаних із подоланням проблеми.

Вікторина – форма колективної виховної діяльності, коли визначається рівень обізнаності студентів з обраною теми. Викладач організує мікрокоманду, яка разом зі студентами готує сценарій тестування, підбирає питання, обговорює формат події. Студенти готують сценарій, пристрої, демонстраційний матеріал, призначають термін і час проведення вікторини, обирають журі.

Інтелектуальна гра – форма проведення виховного заходу з метою підвищення інтелектуального рівня студентів. Викладач пропонує зробити кейс-борд, готує інтелектуальні завдання та набирає студентів у команди, запрошує журі. Студенти готуються до гри, опрацьовують інформацію, додаткові джерела, вибирають капітана, встановлюють терміни гри та критерії оцінювання [5].

При виборі тієї чи тієї форми виховної роботи зі студентами доцільно керуватися такими положеннями:

1. Розглянути виховні завдання, визначені на наступний період роботи (рік, півріччя); кожна форма роботи повинна сприяти їх вирішенню;

2. Із поставлених завдань визначити зміст роботи, основні види діяльності, до яких доцільно залучати студентів;

3. Скласти комплекс можливих способів реалізації передбачуваних завдань, форм роботи з урахуванням:

а) принципи організації процесу виховання;

б) можливості, підготовка, інтереси та потреби студентів;

в) зовнішні умови (культурні центри, виробниче середовище);

г) можливості викладачів, батьків;

4. Організувати з учасниками виховної роботи спільний пошук форм на основі визначення мети та одночасно знайти відповідні засоби:

а) збагачення досвіду студентів новими ідеями, наприклад, шляхом звернення до чужого досвіду, опрацювання опублікованих матеріалів, постановки конкретних питань тощо;

б) перевірка форм, підготовлених викладачем;

У процесі пошуку та відбору важливо забезпечити узгодженість змісту та форм виховної роботи [3].

Отже, ідеал українського національного виховання, основні його напрями висвітлено у “Законі про Освіту”, Національній доктрині розвитку освіти, концепції національного виховання.

Педагогічна система, яку можна розглядати і як модель виховання, включає п'ять компонентів:

– мету педагогічного впливу;

– суб'єкт педагогічного впливу;

– об'єкт-суб'єкт педагогічного впливу;

– зміст педагогічного впливу;

– засоби педагогічного впливу.

Знання методів, прийомів та засобів виховання, вміння правильно їх вибирати та використовувати є ознакою високої майстерності педагога.

Викладач повинен не лише орієнтуватися у широкому спектрі інноваційних сучасних проєктів, ідей, напрямів, різних моделей освітніх закладів, а й мати у своєму арсеналі найефективніші освітні технології [3].

Висновки. У статті доведено, що виховна робота є однією зі складових організації роботи в університеті загалом. Зважаючи на те, що Конституція України передбачає визнання людини як найвищої соціальної цінності, було зазначено, що це передбачає розвиток талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування на національному рівні свідомого громадян, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу. Проаналізовано такі поняття: виховання, виховна робота, мета виховання, зміст виховання, засоби виховання, метод виховання, прийом виховання. Коротко охарактеризовано методи виховання. Розглянуто форми виховання, їхні функції та види (відповідно до тривалості, за видом діяльності, згідно зі способом впливу, залежно від суб'єкта організації, залежно кількості учасників). Детально описано такі форми виховної роботи: диспут, бесіда, етичний тренінг, тестування, моделювання розвивально-виховних ситуацій, театральна вистава, мистецькі колективи, тематичний діалог, конкурс творчих робіт, захист проєктів, самотестування, колаж, презентація, благодійна акція, сократівська бесіда, розробка індивідуальної програми саморозвитку, круглий стіл, вікторина, інтелектуальна гра. Проаналізовано алгоритм вибору тієї чи тієї форми виховної роботи. Зроблено висновок, що ключовими напрямками виховання в університеті мають стати демократизація та гуманізація з метою формування національної самосвідомості, виховання взаємної поваги між націями та народами, прихильності до загальнолюдських цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимов І.Г., Малик В.М. Сучасні підходи до тлумачення поняття “освітній простір університету”. *Молодь і ринок*. 2023. № 8 (216). С. 58–62.

2. Концепція виховної діяльності в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://zu.edu.ua/office/k-vyh-r.pdf> (дата звернення: 03.01.2024).

3. Основні підходи до організації виховної роботи в сучасній школі. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://kdpu.edu.ua/images/%D0%9A%D0%B0%D1%84_%D0%9F%D0%9C%D0%A2%D0%9E/%D0%9E%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9D%D

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

0%86_%D0%97%D0%90%D0%92%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%9C%D0%92%D0%A0.pdf (дата звернення: 03.01.2024).

4. Про Державну національну програму “Освіта” (“Україна XXI століття”): Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. No. 896. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.01.2024).

5. Форми виховної роботи з учнями. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/http://oblpto.in.ua/images/docum/forma_roboti.pdf (дата звернення: 03.01.2024).

6. Форми виховної роботи та їх класифікація. URL: <https://studfile.net/preview/2412420/page:3/> (дата звернення: 03.01.2024).

REFERENCES

1. Gerasymova, I.H. & Malyk, V.M. (2023). Suchasni pidkhody do tлумachennia poniattia “osvitnii prostir universytetu” [Modern approaches to the interpretation of the concept “educational space of the university”]. *Youth & market*. No. 8 (216), pp. 58–62. [in Ukrainian].

2. Kontseptsiiia vykhovnoi diialnosti v Zhytomyrskomu derzhavnomu universyteti imeni Ivana Franka [The concept of educational activity at Zhytomyr Ivan Franko State University]. Available at: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://zu.edu.ua/office/k-vyh-r.pdf> (Accessed 03 January 2024). [in Ukrainian].

3. Osnovni pidkhody do orhanizatsii vykhovnoi roboty v suchasni shkoli [Basic approaches to the organization of educational work in a modern school]. Available at: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://kdpu.edu.ua/images/%D0%9A%D0%B0%D1%84_%D0%9F%D0%9C%D0%A2%D0%9E/%D0%9E%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9D%D0%86_%D0%97%D0%90%D0%92%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%9C%D0%92%D0%A0.pdf (Accessed 03 January 2024). [in Ukrainian].

4. Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu “Osvita” (“Ukraina XXI stolittia”): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada 1993 r. No. 896. Kyiv [About the State National Program “Education” (“Ukraine of the 21st century”): Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 3, 1993 No. 896. Kyiv]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (Accessed 03 January 2024). [in Ukrainian].

5. Formy vykhovnoi roboty z uchniamy [Forms of educational work with students]. Available at: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/http://oblpto.in.ua/images/docum/forma_roboti.pdf (Accessed 03 January 2024). [in Ukrainian].

6. Formy vykhovnoi roboty ta yikh klasyfikatsiia [Forms of educational work and their classification]. Available at: <https://studfile.net/preview/2412420/page:3/> (Accessed 03 January 2024). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.01.2024

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:62]:[37.091.3:004](045)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300104>

Віталій Потапкін, викладач кафедри технологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дослідження присвячено аналізу готовності майбутніх учителів технологій до використання SMART-технологій у сучасній освіті. Встановлено, що досить часто майбутні фахівці з технологічної освіти проявляють низький рівень мотивації та мають обмежені знання та навички у сфері SMART-технологій. Необхідність активізації педагогічної підготовки та вдосконалення підходів до викладання, що враховують сучасні технології, виявлена як ключова у забезпеченні якісної освіти в епоху цифрового розвитку. Акцент робиться на необхідності зміни підходів до навчання та інтеграції SMART-технологій в освітній процес, а також на підтримці педагогічного колективу у подоланні відповідних труднощів і підвищенні професійної компетентності.

Ключові слова: SMART-технології; інформатизація освіти; майбутні учителі технологій; технології; технологічні процеси.

Літ. 5.

Vitaliy Potapkin, Lecturer of the Technological Education Department,
Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University

READINESS OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS TO USE SMART TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

This research explores the preparedness of prospective educators specializing in technology to effectively utilize SMART technologies within modern educational settings. It reveals a prevalent issue among future technology education professionals, who often exhibit a lack of enthusiasm and possess only rudimentary knowledge and skills concerning SMART technologies. In the face of the digital age, there is an urgent need to address this gap by prioritizing the activation of pedagogical training and the enhancement of teaching methodologies.

Recognizing the vital importance of integrating modern technological advancements into education, it becomes imperative to revamp teaching methodologies accordingly. This involves not only incorporating SMART technologies into lesson plans but